

Gamlebyen historielag

Skriftserie nr 2

Barndom i Oslo Ladegård

Jo Tenfjord

Forord

Jo Tenfjord (offisielt Johanne Marie Giæver Tenfjord) ble født i Oslo i 1918, og vokste opp i Ladegården, slik hun skriver om i dette heftet. Hun er utdannet bibliotekar, men det er *forfatteren* Jo Tenfjord som er berømt og høyt verdsatt. Hun er kjent for sin formidling av eventyr og myter, både egendiktede som *Tulipanens hemmelighet* (1992), gjendiktede - *Den store gåten* (1988) og fortellinger bygget på myter - *Tre trylleord* (1979). Hun er også kjent som oversetter av Astrid Lindgrens bøker til norsk – herav mange av Pipi-bøkene. Hun debuterte i 1941 under pseudonymet Guri Gla med boken *Valsesommer*. Hun har senere bl.a. utgitt *Olav's Potato Field* (1968), *Jørgen fra Helgeland* (1973), *Sistemann støtt* (1987) og har redigert mange antologier for barn. Hun var medredaktør for *Mitt skattkammer* (10 bind, 1956) og norsk redaktør for *Barndomslandet* (8 bind, 1963-65). I 1956-65 var hun formann i Norsk Barnebokforum, fra 1966-74 formann i Den norske UNICEF-komité og formann i Kringkastingsrådet fra 1974-82. Allerede i 1949 ble hun tildelt Kulturdepartementets pris, det andre året den ble utdelt.

Dette heftet om *Barndom i Oslo Ladegård* er basert på et kåseri som Jo Tenfjord holdt for Gamlebyen historielag, 16.februar 2001, i Oslo Ladegård. Hun har velvilligst gitt historielaget manuset hun brukte, noe vi setter stor pris på.

Helge Godø
Skriftserieredaktør

Barndom i Oslo Ladegård

av

Jo Tenfjord

Som nyfødt kom jeg til Oslo Ladegård, direkte fra klinikken, i august 1918. Mine foreldre hadde som nygifte bodd i Sorgenfrigaten, men da jeg meldte min ankomst, syntes de antagelig at strøket ikke ga de beste oppvekstvilkår for barn, og så ble det flytning til Ladegården med stor hage og rommelig plass inne. Min far bodde der til han døde i 1943, min mor til 1953.

Alt året etter fikk jeg en søster Ovidia Fredrikke Lyng Giæver, kalt Lill, og i september 1921 kom en nå avdød bror Jens Holmboe Giæver, nok det siste menneske som er født i Ladegården. Den gang fødte mor hjemme, oppe i et av arkværelsene i annen etasje. Så kom bror Knut Torvald i 1926 og bror Harald Birger i 1927. Vi var altså en søskenflokk på fem som vokste opp her.

Hovedbygningen, Generalinne Hausmanns hus fra 1722 var delt opp i to store leiligheter. Hennes dattersønn, stiftamtmann og geheimråd Caspar Herman von Storm, bygde til to fløybygninger etter at han overtok gården i 1764. Annen etasje i den ene fløybygningen ble en del av den ene leiligheten, mens første etasje ble felles bryggerhus og rullebod. Den andre fløyen, den borteste, ble en tredje leilighet.

Hvem bodde der?

Når jeg skal fortelle litt om Ladegårdens historie i perioden 1918-1953, vil jeg først nevne dem som bodde i de tre leilighetene. I 1903 hadde Norsk Hovedjernbane (Hovedbanen) kjøpt Oslo Ladegård, fordi jernbanetomtene rundt Østbanestasjonen (som Hovedbanen den gang eide) trengte utvidelse. Ladegårdshagen lå lagelig til – den gangen var den så stor at den gikk omtrent ned til stasjonen. Etter hvert ble huset bolig for jernbanefunksjonærer. Min far var “baneingeniør” - teknisk leder for Hovedbanen, men gikk over til Norges statsbaner sammen med den i 1920-årene.

Vi var de eneste barna i huset. I naboileiligheten holdt ungdom til. Hit flyttet trafikkinspektør Per Knutsen inn med sin familie i 1919 eller 1920. Han hadde en lystig og vittig sønn Knut Sverre eller “Borre” og to vakre døtre Betsy Elisabeth “Lillemor” eller “Billbill”, gift Norenberg og Eva Gulla “Vesla”, gift Bjørn-Hansen. De trakk annen ungdom til hus og hage.

“Onkel Per” gjorde sterkt inntrykk på nabobarna når han i ulastelig sjakett skulle ta imot kongelige personer på rød løper på Østbanen. Også til daglig var han meget velkledd, og til dette hørte i sommerhalvåret en ekstra pen stemorsblomst til knapphullet fra en av hagens mange rabatter. Fru Knutsen, “tante Lalla”, var vokst opp i Gamlebyen, og kunne fortelle meget om det, for eksempel om da hestesporvogner kom hit. Knutsens hadde en søt og flink ung hushjelp, Olava Nilsen, som siden flyttet over til Giævers og ble der i mange år. På sine eldre dager dro hun til sin bror i Amerika.

Omkring 1930 flyttet Knutsens ut, og regnskapsdirektør Andreas Jynge inn. Han hadde vært dikter og skrev vers som sto i leseboken. Mest kjent er kanskje: *Alle de duggvåte blomster har sendt - solen det siste godnatt*, med Agathe Backer Grøndahls vakre melodi.

Nå diktet han ikke lenger om blomster, men var like glad i dem for det. Det oppstod et varmt vennskap mellom ham og den yngste Giævergutten på grunn av det. Hver dag møtte fireåringen ham i porten når han kom fra kontoret, rank og mørkkledd med skinnende hvitt skjegg. Sammen inspiserte de blomstene, de kjente hver eneste tulipan og noterte seg dens utvikling fra gårsdagens stadium.

Sønnen Gert ville bli kunstmaler. Det ble han også. Datteren Ester var forlovet med Kristian Horn som hun giftet seg med, og da ble det stort bryllup i Ladegården. Men den delen av familien Jynges selskapelighet som gjorde størst inntrykk på nabobarna, var når fru Jynge (som også het Esther, men med h) hadde Marialosjen på besøk. Da vrimlet det av mørkkledde damer i Jynges del av hagen. Jynges venn, veslebror Harald, hadde hørt om et slikt anstundende besøk og forhørte seg hos Jynge: “Jens siel at i aften kommel det hundle tjukke kjællingel til flu Jynge, el det sant?”

I 1937 flyttet statsbanenes sjefsarkitekt Gudmund Hoel inn i denne leiligheten med alle de bøker han som ivrig medlem av Bibliofilklubben tok så omhyggelig hånd om. Nå var det av og til disse klubbmedlemmene som spaserte i hagen, og her traff jeg som ung pike Thorbjørn Egner, også ivrig medlem av klubben. Hoels hadde ikke barn, men fru Emmas søster Ruth Petersen bodde hos dem.

Den borteste av Storms fløybygninger hadde visst vært i bruk som vaktmesterbolig, men den gjennomgikk en slags restaurering og ombygning etter tunnelanlegget, og hagen som hørte til, lå delvis oppe på tunneltaket.

En gang i 1920-årene flyttet ingeniør Reidar Bøen inn. Vi kalte ham “onkel Bøen”. Han var barnløs enkemann, men holdt åpent hus for

familie og venner. Her vanket en flokk med nieser og nevøer, Germetens, Rambøls, Rytters og andre. Hans husholderske, Bertine Aarnes, var barnløs enke og et arbeidsmenneske av rang. Hun holdt orden på alt og alle i Ladegården og ble tilkalt i prekære situasjoner, som da den eldste Giævergutten hadde gjemt seg i en kiste og den gikk i vranglås takket være en lekekamerats krigsdans på lokket. Med øks og håndfasthet gikk Bertine løs på 1700-talls kisten fra slekten til den forulykkedes mor, og saken var klar!

“Onkel Bøen” giftet seg like før han ble seksti med Louise, født Abrahamsen fra Drøbak og enke etter Hans Erichsen, en felles venn av ham og Giæver. Da ville ikke Bertine bo i Ladegården lenger! Men de store selskapene i den borteste fløyen ble ikke færre etter den tid! Ettersom Giæverbarna vokste opp, kom de også med som gjester.

Hvordan var leiligheten den gang?

Vi bodde i den leiligheten som lå nærmest Bispegaten. Den store trappen førte opp til inngangsdøren, innenfor var hallen. Der hang de samme gamle bildene som henger der den dag i dag. Men vår hall gikk ikke tvers gjennom huset – nåtidens store hall var den gang delt opp. En trapp førte opp til værelsene i “arken” i annen etasje. Så var det en kjøkkengang med lem i gulvet der en trapp gikk ned til kjelleren. Fru Jensen, som kom og vasket hos oss, syntes både trappen og kjelleren var skummel, hun hadde mistanke om at spøkelser kunne være på ferde. Ved kjøkkengangen var det også et toalett, og innefor gangen lå det store kjøkkenet. Det var blåmalt som kjøkken flest den gangen. Her var en lang kjøkkenbenk med to oppvaskkummer, en vedkomfyr med gassapparat oppå og en elektrisk komfyr. Når far og mor hadde selskap, hendte det at strømmen gikk fordi de brukte for meget av den. Da kom Vegel fra Oslogate 7 og fikk alt fort i orden igjen.

Vi hadde ikke kjøleskap. Det var ikke vanlig den gangen. Onkel Bøen hadde et litet et – til å holde seltersen kald i, sa han. Men vi hadde en stor iskasse. Med jevne mellomrom kom ismannen kjørende inn av den store “hesteporten” med hest og vogn. Så bar han en stor isblokk opp trappen og inn på kjøkkenet og satte den i iskassen. Da ble det godt og kaldt for matvarene der. Iskassen hadde et tungt lokk og var foret med sink, men blokken smeltet jo likevel bort etter hvert, så snart måtte vi ha en ny.

I et hjørne av kjøkkenet var det også et spisskammers, stort nok til å gå inn i. Der fantes slik mat som ikke trengte være i iskasse, som mel og gryn og brødboks og kakebokser og krydder. Ved vinduet sto et stort kjøkkenbord, og der likte vi å sitte og tegne. Vi likte oss i det hele tatt godt på kjøkkenet, for Olava var så koselig å være sammen med.

Storstuen vår var den store stuen til venstre når man kommer opp i hallen. Den lignet svært på den samme stuen i dag. Vi hadde de samme lange smale speilene mellom vinduene, og de malte kongehodene fantes over dørene. Men i et av hjørnene inn mot spisestuen sto en stor kamin av jern med snirklete mønster. Engelske ingeniører skulle ha hatt den med fra England da de kom for å bygge Hovedbanen, og så var den blitt flyttet til Ladegården. Over denne kaminen var det et stort speil.

Under vinduene var det en forhøyning der mor hadde sybord, der kunne hun sitte og se ut i hagen. Vi kalte forhøyningen “jernbanebenken” fordi vi ofte lekte jernbane der. Vi stilte tavler på skrå opp mot den og laget skihopp med skiforeningens små holmenkollski – da gjaldt det å eie den skien som kunne hoppe lengst.

Storstuen var en festlig julestue når alle lysene speilte seg i de tre speilene. Men den var vakker ellers også. Og så var her god plass til å

leke, f.eks. leken “ikke trå på gulvet”. Far og mor syntes barns lek var viktigere enn hensynet til møbler og tepper.

Noe vi likte godt var å spille teater. Det gjorde vi i døråpningen mellom storstue og spisestue. Når teppet skulle gå ned lukket vi bare dørene. Vi hadde vært på Nationaltheateret og sett “Reisen til julestjernen” og så spilte vi det vi husket. Jens var både slem greve og konge og julenisse. Lill og jeg var Sonjaer. Dessuten var vi dukker og engler og småfugler. Vi spilte mye annet også. Jens var en fin Gudmund Torsen Storebingen, og lillebror Knut en nydelig brud i musselinskjole og med brudekrone på hodet.

Spisestuen hadde vinduer ut mot Oslogate. I min tidlige barndom var den oppdelt slik at her også fantes et kabinett.

Da vi var små hadde Lill og Jens og jeg barneværelse i hjørnerommet som vendte ut mot Bispegaten og hagen. Knut og Harald sov i barnesenger inne i det andre soverommet hos mor og far. Mellom disse to rommene lå badet, og der var det også et stort kott med trapp ned til kjelleren. Da vi ble litt større flyttet Lill og jeg opp til et av rommene i annen etasje, og barneværelset ble gutterom. Lill og jeg hadde fin utsikt fra vinduene våre, først over hagen og jernbanspor, og så over store deler av byen. Her oppe var det også et digert loft, så stort at guttene lærte å sykle der. Her var det også fint å leke gjemsel. Litt nifst var det også. Knut og Harald fant en gang en hodeskalle her. Og på skolen kunne vi høre om “Den grå damen” som skulle holde til i Ladegården. Da var første etasje tryggere for spøkelser. Også her var det mange gjemmesteder. I hallen hadde vi et stort hollandsk skap, maken til det som står der nå, og der var det plass nok til at et barn kunne gjemme seg på en av hyllene. Ellers var gjemmesteder bak yttertøyet i kjøkkengangen eller under sengene. Mulighetene var mange.

Lek i hagen

Men mulighetene var enda flere i hagen. Hagen var delt i tre, hver leilighet hadde sin del. Øverst ved huset var det en stor grusplass. Om vinteren sprøytet far storparten av den, og så gikk vi på skøyter der. Om sommeren spilte vi krocket og boccia. Bortenfor grusplassen lå en plen med blomsterbed som jernbanens gartner fra Sørenga kom og stelte med. Så var det en avdeling med rips og stikkelsbærbusker. Nedenfor dem hadde Lill og jeg provisoriske dukkestuer der vi bakte sølekaker som vi narret Jens til å spise. Nedenfor der igjen lå en kjøkkenhage der mor sådde gulrøtter og reddiker i nydelig oppmålte hagesenger.

Ved det store plankegjerdet ut mot Bispegaten lå det vi kalte “det store skuret”. Det var fullt av stein som de hadde funnet da de sprengte ut plass til tunnelen til Østfoldbanen like nord for Ladegården. Det var malt nummer på steinene, men skuret var falleferdig med mange hull i taket så regn og snø drev inn og gjorde tallene utydelige. I dag er disse steinene bygd opp igjen til det som kalles “biskopens kapell”. Men den gang lå de i skuret som var et fint gjemmested.

Mor var redd for trafikken i Bispegaten og Oslogate, så til jeg begynte på skolen hadde jeg knapt vært utenfor hagen. Men Vegelguttene som bodde i Oslogate 7 var ofte der og lekte med oss. Jeg og de to eldste Vegelguttene likte godt å krabbe opp på taket av “det store skuret”. Derfra hadde vi fin utsikt både til hagen og til alt som foregikk i Bispegaten. Det hendte vi var uskikkelige og kastet mose på folk som gikk forbi. Det var ganske moro.

Med misunnelse så jeg på barn som ikke var eldre enn jeg og som fikk gå alene på gaten. Men jeg måtte holde meg i hagen. Der var det mange trær. Vi hadde et epletre og to plommetrær og et stort pæretre. I Knutsens del av hagen sto et veldig kastanjetre ikke langt fra huset, og lenger ned i hagen to store pergamottrær. Ved porten sto en diger lønn

og nede i hagen en stor ask som mor var så glad i. Huske hadde vi i en hegg nederst i hagen. Der var det også et plankegjerd med hull i, så vi kunne komme oss inn på forbudt område, en skråning full av tistler – den gikk ned til jernbanesporene.

Da jeg begynte på skolen fikk jeg jo venner der, og snart var vi et helt kompani som lekte i hagen: Vegelguttene Rolf, Ragnar og Ernst, Finn Wischman, Tordis Olsen som bodde i Bispegaten 12. Og da Lill begynte på skolen fikk hun en bestevenninne i Karin Eriksen, yngstebarn til Bertram Eriksen som hadde isenkramhandel lenger bort i Oslogate. Vi slo langball og vippet pinne på grusplassen, lekte gjemsel og sisten og “lite vink” – her var alltid nok å finne på.

Arkitekt Fischer og ”Den Grå Damen”

En stund gikk jeg med en stor angst i meg. Den fikk jeg fra rykter jeg hadde hørt på skolen og andre steder, som i melkebutikken til frøken Mikaelsen der Gamlebynyheter ofte ble grundig drøftet. Nede ved kjøkkenhagen var det noen rare dumper i plenen som lå ved siden av. Det tydet på at det kunne være noen gamle murer under den. Når vi gravde i kjøkkenhagen om våren, fant vi ofte morkne, brune bein. Far mente at det kanskje kunne ha vært beitemark her en gang og at dette var rester etter dyr, men Tordis Olsen som hadde sans for dramatikk mente det var menneskebein og skremte Lill ganske grundig med det. “Hysj”, sa far. “Ikke si noe om det til arkitekt Fischer. Da kommer han bare og skal grave opp alt her”.

Det var arkitekt Fischer jeg var redd for. Han hadde kontor oppe på skolen, og det var han som hadde sørget for at det ble tatt vare på steinene i det store skuret. I parken vis a vis Ladegården, på den andre siden av Oslogate, gravde folkene hans og fikk ruinene fra den gamle Hallvardskirken opp i dagen. Ikke alle Gamlebyfolk likte denne

gravingen, barberer Charles Olsen som holdt til på hjørnet av St. Halvardsgate og Oslogate sa for eksempel: “Før var her en virkelig pen park – men se på det rotet nå!” Noen mente også at arkitekt Fischer ikke fant stein nok i parken til kirkeruinen, og onkel Bøen sa: “Jammen måtte de bryte stein på Ekeberg til å bygge ruiner av.” Men moren vår syntes arkitekt Fischer gjorde en god jobb. Det hadde vært en kjedelig og ikke særlig pen park før han begynte, men nå så den ut til å skulle bli interessant, mente hun.

Det mor mente om Fischer og parken var vel og bra, men det som ikke var så bra var ryktene om gikk om at arkitekt Fischer helst ville ha revet hele Ladegården for å få kjelleren opp i dagen, for den rommet restene av den gamle bispeborgen i Oslo. Og da ble jeg redd! Det var vanskelig å få hus i Oslo den gangen også, og det hadde jeg hørt om. Når jeg hadde lagt meg om kvelden så jeg for meg at vi gikk rundt i gatene og lette etter hus: Far og mor og jeg og Lill og Jens og veslebror Knut og yngstebror Harald og Olava og Ingrid barnepike. Noen hadde sagt at det ble nok ikke så lett å få et sted å bo med så mange unger. Riktignok mente Olava og Ingrid at far og mor sikkert ville klare det, men det hjalp ikke stort, for det var i Ladegården jeg ville bo. Det var Ladegården jeg var glad i! Jeg grøsset bare jeg så snurten av arkitekt Fischer oppe på skolen.

En stund prøvde jeg å alliere meg med “Den grå damen” mot Fischers eventuelle skumle planer. På skolen fikk jeg jo også høre om denne grå damen som skulle spøke i Ladegården. Ingen visste ordentlig hvem hun var, eller hvorfor hun spøkte, men hun virket nokså fredelig. Hun hylte ikke, og hun løp ikke etter folk. Uten at noen hadde fortalt meg det, visste jeg hvordan en kan snakke med spøkelser. Det nytter ikke å bruke stemmen. Det en har å si, må en si inni hodet. Jeg ville forklare “Den grå damen” at dersom Ladegården skulle rives, ble hun jo husløs hun også. Hun var ikke noe kjellerspøkelse, men holdt til oppe i huset. Kveld etter

kveld lå jeg og strevet for å holde meg våken til klokken tolv, for det er da spøkelser er på ferde. Jeg ville si til “Den grå damen” at hun måtte spøke for Fischer, så han ikke torde rive Ladegården. Men jeg så aldri “Den grå damen”. Noen ganger var det likevel som om jeg merket at hun var der. Huset ble jo ikke revet, enten hun hadde noe med *det* å gjøre eller ikke. Etter hvert slo jeg meg til ro. Nå var det nesten litt hyggelig å tenke på at “Den grå damen” kunne gå rundt i huset natterstider – før hadde det vært ganske nifst.

Heks i hagen

Det var verre med hekser enn med spøkelser. Særlig Lill hadde stor respekt for hekser. Da vi var i teateret og så “Reisen til julestjernen” kom en heks fykende ut fra kaminen på slottet, og Lill satte i et hyl. Jens ble modig storebror. Han klatret opp på stolsetet og ropte til heksa: “Ikke skrem søstera mi!” Mor fikk ham til ro, men både Lill og jeg beundret ham. Når vi spilte “Reisen til julestjernen” hjemme hoppet vi over det med heksa av hensyn til Lill.

Men så en dag da Tordis var med oss i hagen, gikk porten langsomt opp, og en kroket gammel dame snek seg inn. Hun hadde en liten spade i hånden og så ut som om hun lette etter noe. “Det er en heks!” hvisket Tordis. “Vi må gjemme oss!” Og så føk vi til “det store skuret” og gjemte oss innimellom steinene, men kikket ut gjennom passende hull. Heksa fant visst ikke det hun lette etter, for hun gikk sin vei. Noen dager etter var hun der igjen. Da gjemte vi oss under ripsbuskene. Heksa gravde like ved kjøkkenhagen, og noen brune bein kom til syne. “Hun trenger menneskebein til heksekunstene sine” hvisket Tordis. Det ble for mye for Lill. Hun ulte av bare forskrekkelse og for bort i fanget til tante Lalla som satt og stoppet strømpen under kastanjen i sin egen hage. “Men kjære barn, hva er på ferde?” spurte hun. “Det er en heks i hagen” hulket Lill og pekte med en skjelvende finger. “Det der er ingen heks” sa

tante Lalla. “Vi kaller henne Soppkona. Hun går rundt i hagene i Gamlebyen og leter etter sopp, men vil helst ikke bli sett, for kanskje de som har hagene vil ha soppen selv.” - “Men sopp kan være giftige” sa Tordis etterpå. “Ikke godt å vite om hun bruker dem til heksekunst.” Og Lill var heller ikke helt sikker. Hver gang Soppkona snek seg inn i hagen, løp Lill dit det var noen voksne som kunne passe på henne. Soppkona var ellers en av de gamle originalene som det fantes en del av i Gamlebyen på den tiden.

Idyll og bekymringer

Gamlebyen var den gang preget av en beskjeden velstand og ordnede forhold. Her bodde jernbanefolk, håndverkere og sjøfolk i leiegårder, og noen velhavende eldre Osloborgere i gedigne murvillaer inne i store hager.

Men det var også dem som ikke hadde det så greit. Oppe på skolen fantes noe som het “bespisningen” i noen kjellerrom. Der kunne en få middagsmat for 10 øre, og den som ikke hadde 10 øre kunne få likevel. De som ikke hadde mat hjemme kunne få med seg noe i et spann. Hver tirsdag var det lapskaus og søtsuppe, og da var det stas.

En dame i hvitt forkle kom av og til inn i klasserommet og så etter i hodene våre om der var lus. Vi kalte henne “Lusefrøken”, og den som hun fant lus hos ble flau. Det hendte med Lill som hadde fletter, og da gråt hun ikke så lite, men hun og mor forskanset seg på badet med remedier fra apoteket, og snart var hun kvitt plagen.

Hos oss i Ladegården ble det ført et gjestfritt hus. Far var fra et gammelt handelssted i Lyngen i Nord-Troms, Havnnes. Dit reiste vi ofte om sommeren. Men også livet vårt i Oslo bar preg av at far var nordfra. Av og til hadde vi en nordnorsk fetter eller kusine boende hos oss mens de

gikk på skole i Oslo. Når tanter og onkler var på bybesøk her ble Ladegården som et slags hotell for dem.

Til søndag middag var det oftest samlet en stor skare slektninger og andre nordlendinger hos oss, blant annet studenter nordfra. Vi var gjerne så mange som 20 til bords, og bordet var dekket med blankt arvesølv og stive damaskduker som fru Jensen hadde rullet i en gammeldags rulle med store kampestein i. Som regel fikk vi oksestek mens desserten var hermetiske plommer fra hagen, og de voksne drakk rødvin. Alt dette virker festlig og idyllisk, og var det også, men far og mor var ikke fri for økonomiske bekymringer. Far var 20 år eldre enn mor og måtte gå av med pensjon før alle barna var ferdig med utdannelsen. I de tider fantes det ikke studielån og vi betalte skolepenger fra middelskolen av. Så det ble spart på ting som klær og lommepenger. Likevel vokste vi jo opp på solsiden av datidens samfunn, og det ble vi nok klar over etter hvert.

I de første klassene på skolen hadde jeg en lærerinne som het frøken Kopsland. Hun var ikke som de andre frøknene på skolen, de kom hver morgen med trikken. Frøken Kopsland bodde i Gamlebyen sammen med to søstre. De hadde en stor murvilla inni en stor hage, og der hadde de bodd siden de var barn. De hadde god plass, og det hendte at frøken Kopsland ba hele klassen hjem til seg. Da fikk vi sjokolade å drikke og rosinboller fra Lindahls bakeri, og vi lekte “mitt skip er lastet med” og andre fredelige leker. Den siste gangen jeg var der kommer jeg aldri til å glemme. Det var så vakkert i hagen hos frøken Kopsland med mange gamle epletrær. Jeg satt ved et vindu og så ut på dem, og jeg tror jeg må ha sagt noe om dem, enda jeg var sjenert. I hvert fall sa frøken Kopsland noe slik som - “Ja, her er vakkert, men nå er det snart slutt på den hagen. Huset her skal rives, for de skal bygge en bro som visst skal hete “Dyvekes bro”. Vi har fått en leilighet på Harald Hårdrådes plass, men der er det ingen hage.” Jeg skjønnte at frøken Kopsland var lei seg, og jeg tenkte på hvordan det var da jeg trodde at Ladegården skulle rives. Jeg

syntes så synd på frøken Kopsland, og for første gang tenkte jeg at få ting varer, det meste forandres bestandig.

Farvel til Ladegården

Jeg bodde i Ladegården også som ung pike, helt til jeg giftet meg under krigen. Far døde, og siden huset var en embetsbolig, skulle mor i grunnen ha flyttet ut. Men siden det var så vanskelig å få annet hus, fikk hun bli boende. Boligrestriksjonene under krigen var imidlertid gjeldende, og hun kunne ikke disponere så meget plass lenger. De tre Giæverguttene studerte, henholdvis ved NTH i Trondhjem, Handelshøyskolen i Bergen og Landbrukshøyskolen på Ås. Mor stilte to av rommene til disposisjon for Norges Statsbaner som først brukte rommene som losji for unge gutter fra Jernbaneskolen. Da ble storstuen nærmest en sovesal. Siden ble disse to rommene som en gjennomgangsleilighet. Da overingeniør Thomas Hirsch, ved oppnådd pensjonsalder måtte flytte fra sin leilighet i Bispegaten 12, bodde han her en stund sammen med sin frue “tante Petten” og den yngste sønnen Johannes som studerte medisin. Den unge ingeniøren Per Ulvik og fru Hjørdis bodde her i en annen periode.

På grunn av husnød kom jeg også tilbake til Ladegården, og min datter Kristi bodde her til hun var nesten 7 år gammel. Hun lekte i hagen sammen med Gamlebyvenninner fra Egedes gate, og er nok det siste barnet som er vokst opp i Ladegården.

I 1953 sto de to bortleide rommene tomme, og Giæverbarna som da var samlet hjemme, skyndte seg å møblere rommene som før og be til selskap “som i gamle dager”.

Det var blitt vanskelig å få hjelp, både i hus og hage, og da egnet ikke Ladegården seg som privatbolig lenger. I den leiligheten min mor Rut

Giæver flyttet inn som ung husmor var det 42 messingdørlåser og enda flere lange beslag – storparten både gamle og vakre – når de var blankpusset! Det var 4,2 meter under taket. Det gikk med 115 meter gardinstoff til vinduene, og når dobbeltrutene kom inn om vinteren, var det over hundre kvadratmeter vindusglass å pusse – på begge sider. Jernbanesot og gatestøv sivet stillferdig inn gjennom mange sprekker. Det var med lettelse, men også med vemod at Rut Giæver i 1953 flyttet inn i et lettstelt lite rekkehus i Lysehagan mot grensen til Bærum, med en bitte liten dukkehage til. Da var alle barna flyttet hjemmefra.

Jeg og mine søsken er takknemlige for at vi fikk vokse opp i Ladegården. Vi hadde mye moro der, og i ettertid har vi også tenkt på hva det betydde at det var så vakkert der. Hagen var ikke stilren, men forlokkende frodig med store, gamle trær. Den lignet på andre store Gamlebyhager fra en svunnen tid.

I 1957 overtok Oslo kommune Oslogate 13 som er eiendommen Oslo Ladegård med hage. Etter et omfattende forsknings- og restaureringsarbeid kunne huset tjene som museum fra 1968. Det var noe byantikvar Arno Berg hadde arbeidet ivrig for.

Vi søsken som har hatt Ladegården som barndomshjem er takknemlige for at Oslo kommune tar vel vare på den. Ellers er det mange eksempler på at verdifulle byminner forfaller.

Men det skjærer oss litt i hjertet å se hagen i dag. Den er krympet og blitt så liten, og de vakre store trærne er forsvunnet. Vi savner også syrinbuskene langs huset. Tidsriktige og stilriktige var de vel ikke, men de ga huset vakrere proporsjoner enn i dag, hvor huset kan virke for høyt i forhold til lengden.

Vi synes barokkhagen er nokså liten og puslete, men naturligvis bedre enn ingen ting. Litt nostalgiske må vi ha lov til å være.

Selv har jeg bodd på Eiksmarka i Bærum fra 1953, men til slutt skal jeg komme med en betroelse. Mitt eldste barnebarn, min datterdatter Linn Reitehaug, som for tiden er lærer på Nedre Bekkelagets skole, flytter i disse dager sammen med sin journalistsamboer Runar Nørstad inn i en leilighet i Ekebergveien 19. Der lekte vi som barn indianere, og der kunne jeg sitte og se utover Oslo og drømme om fremtiden. Så nå får jeg igjen et festepunkt i Gamlebyen – for Ekebergveien hører vel med til Gamlebyen – er det ikke slik?

O ooOoo O

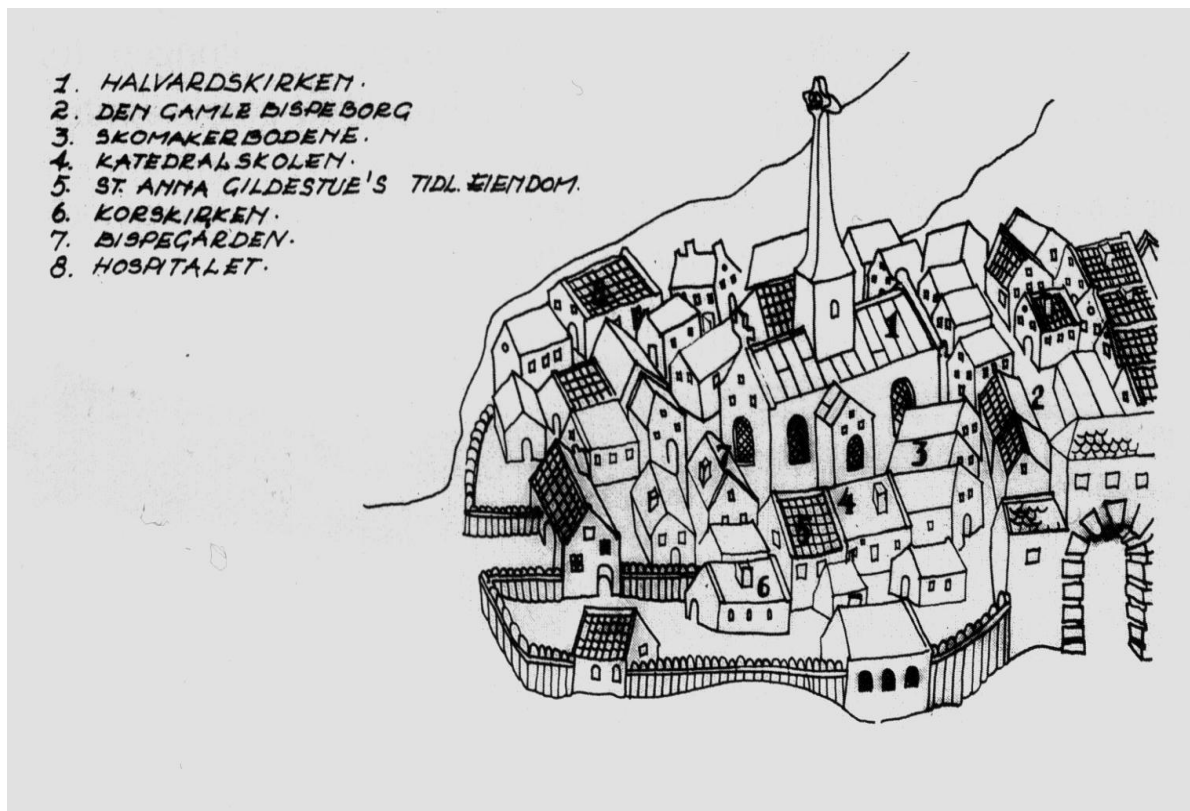
Litt om Ladegården

Ladegården i Oslo fikk sitt nåværende utseende i 1720-årene. Den rike patrisierenken Karen Toller var byggherre. Huset er bygget på restene av Bispeborgen som sto her i middelalderen. I middelalderen var stedet særlig kjent som tilholdssted for den mektige Oslo-biskopen Nikolas Arneson, og var da et arnested for mange politiske og militære aksjoner. I 1999 ble en liten del av hagen fra 1700-tallet, Barokkhagen, som vist i forgrunnen på bildet, rekonstruert og åpnet.

Foto: Helle Hansen

Gamlebyen – et historisk skattkammer

I dag er Gamlebyen kanskje mest kjent for sin middelalderby – for ruinene. Noen av disse forteller om en svunnen storhetstid, som nådde sitt høydepunkt under kong Håkon Magnus V, da Oslo ble rikshovedstad. Håkon Magnus ble kronet i Hallvardskirken i 1299 og giftet seg samme år med dronning Eufemia av Rügen. Tegningen over, av tidligere byantikvar Kjeld Magnussen, er basert på et relieff på Frederik IIs sarkofag i Roskilde domkirke. Det er det tidligste, bevarte bilde av Oslo, slik byen kan ha sett ut på midten av 1500-tallet.

Gamlebyen historielag har som formål å verne om, og ta vare på, Gamlebyens kulturminner og 1000 år med byhistorie. Historielaget ble stiftet 23. oktober 1996.

Gamlebyen historielag ser det som viktig å skape interesse for, og spre kunnskap til bydelens innbyggere om den lokale historien.

Alle som støtter vårt formål, og vil arbeide for våre målsetninger er velkommen til å bli medlem i **Gamlebyen historielag**.

Gamlebyen historielags skriftserie - utgivelser

Redaktør: Helge Godø

- 1. *Lov og rett i MA – Rettssystem og rettsaker fra Oslo ca 1300*, av Tine Berg Floater**
- 2. *Barndom i Oslo Ladegård*, av Jo Tenfjord**
- 3. *Barndomsminner*, av John E. Abelson**
- 4. *Tiggerordener i de norske byene i middelalderen*, av Inger-Johanne Ullern**
- 5. *Forstaden under Ekebergåsen*, av Lars Thue**
- 6. *Oslos oppkomst*, av Petter B Molaug**
- 7. *Rikshovedstaden Oslo*, av Hege Roaldset**
- 8. *Småglimt, dikt og bruddstykker fra Gamlebyens historie*, diverse bidragsyttere**
- 9. *Småhusbebyggelsen fra 1860-årene i Ekebergskråningen – beskrivelse og registrering*, av Tove Larsen og Helge Godø**